

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра історії України



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Науково-дослідний семінар

для студентів

спеціальності: 032 Історія та археологія
рівня вищої освіти: другого (магістерського)
освітньої програми: 032.00.01 Історія

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Код ЄДРПОУ 45307965	
Програма № 3280/24	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
<i>Григорук</i> (підпис)	(прізвище, ініціали)
« »	20 24

Київ-2024

Розробник: Будзар Марина Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України

Викладач: Будзар Марина Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри історії України.
Протокол № 7 від 17 січня 2024 р.

Завідувач кафедри

Анна ГЕДЬО

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 032.00.01 Історія
17.01. 2024 р.

Гарант освітньої програми

Анна ГЕДЬО

Робочу програму перевірено
17.01. 2024 р.

Заступник декана

Віталій ЗАВАДСЬКИЙ

Пролонговано:

на 20_/20_н. р. ____ (____), «__»__20_р., протокол №_.

на 20_/20_н. р. ____ (____), «__»__20_р., протокол №_.

на 20_/20_н. р. ____ (____), «__»__20_р., протокол №_.

на 20_/20_н. р. ____ (____), «__»__20_р., протокол №_.

©Будзар М.М., 2024 р.

©Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	8/240	
Курс	1, 2	
Семестр	2, 3	
Кількість змістових модулів з розподілом:	8	
Обсяг кредитів	8	
Обсяг годин, в тому числі:	240	
Аудиторні	64	
Модульний контроль	16	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	160	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є оволодіння інструментарієм біографістики для дослідження соціокультурного життя України XIX ст.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- розширення фахових знань щодо можливостей використання історичних досліджень для поглибленого розуміння історичного процесу, подій та явищ;
 - оволодіння технологією проведення наукових досліджень, основними методами та прийомами аналізу й оцінки проблем історичної науки;
 - опанування методології використання різних груп джерел для біографічного дослідження;
- усвідомлення тенденцій в соціокультурному житті України XIX ст. на основі вивчення біографічних матеріалів,

Дисципліна спрямована на формування таких компетентностей

Загальні компетентності	
ІК	Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері історії та археології.
ЗК-01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК-02	Здатність працювати автономно.
ЗКу-10	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗКу-11	Здатність працювати самостійно та в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	
СК-01	Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.
СК-02	Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.
СК-03	Здатність презентувати й обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.
СК-04	Здатність виявляти специфіку у підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.
СК-05	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.
СК-10	Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

3. Результати навчання за дисципліною.

Результати навчання	
ПР-01	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
ПР-02	Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.
ПР-03	Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.
ПР-04	Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження й оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проектів.
ПР-05	Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.
ПР-08	Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.
ПР-10	Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

4. Структура навчальної дисципліни
Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт						Самостійна
		Аудиторна:						
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні		
Змістовий модуль 1.								
Тема 1. Дослідницький потенціал біографістики	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 2.								
Тема 2. Генеалогічно-біографічні дослідження у ХІХ ст. як вияв соціокультурних процесів: приклад Ол. Лазаревського	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 3.								
Тема 3. Епістолярна спадщина ХІХ ст. з фамільних архівів української еліти як біографічне джерело	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 4.								
Тема 4. Автобіографія Миколи Костомарова як біографічне джерело	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 5.								
Тема 5. Формування українського дворянина у «Журналі (1836–1841)» Григорія Галагана	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 6.								
Тема 6. Біографічні оповіді як засіб змалювання суспільного життя України 2-ї пол. ХІХ – по. ХХ ст. у книзі «З мого життя» Миколи Стороженка	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 7.								
Тема 7. Біографія Бориса Грінченко як матеріал для дослідження формування українського народолюбця	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Змістовий модуль 8.								
Тема 8. Шевченкіана 2-ї половини ХІХ ст. як засіб формування національного символу	28	-	8	-	-	-	20	
Модульний контроль	2							
Разом за змістовий модуль	30		8				20	
Усього за курс	240		64				160	

5. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. Дослідницький потенціал біографістики

1. Біографія як історичне джерело та історіографічне явище.
2. Методика дослідження та жанри біографії
3. Класифікація біографічних джерел.
4. Біографія як вид літературної та наукової творчості.
5. Біографістика та споріднені дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 2. Генеалогічно-біографічні дослідження у ХІХ ст. як вияв соціокультурних процесів: приклад Ол. Лазаревського

1. Олександр Лазаревський як історик та архівіст. Його діяльність як показове явище суспільного життя України 2-ї пол. ХІХ ст.
2. «Люди старої Малоросії» Ол. Лазаревського – історія козацько-старшинських родів через розгляд біографій їхніх представників.
3. Цінність археографічних публікацій Ол. Лазаревського для дослідження життєвих доль осіб з кола козацької старшини та їхніх нащадків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Тема 3. Епістолярна спадщина ХІХ ст. з фамільних архівів української еліти як біографічне джерело

1. Фамільні архіви як джерело для біографічних досліджень. Класифікація документів, що входять до архівів.
2. Фамільні архіви української еліти козацько-старшинського походження в ХІХ ст.: особливості зберігання, вивчення та використання.
3. В. Модзалевський та його «Малоросійський родословник»: значення фамільних архівів для створення цього біографічно-генеалогічного проєкту.
4. Групи епістолярних документів, що можуть входити до складу фамільних архівів.
5. Значення епістолярію Галаганівського фамільного архіву для реконструкції біографій самих Галаганів і представників споріднених з ними родів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4

Тема 4. Автобіографія Миколи Костомарова як біографічне джерело

1. Автобіографія як особливе джерело біографічних досліджень.
2. Жанр автобіографії в життєдіяльності українських інтелектуалів доби М. Костомарова.
3. Життя Миколи Костомарова у світлі біографічних студій.
4. Текстуальний аналіз автобіографії М. Костомарова:
 - як саме розповідає Костомаров про ранні роки свого життя?
 - розповідь про життя у Києві та обставини арешту та покарання: як саме змальовується оточення автора цього періоду?
 - закордонна подорож Костомарова в автобіографії: що і як саме згадує?
 - наукова кар'єра Костомарова в його автобіографії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

Тема 5. Формування українського дворянина у «Журналі (1836–1841)» Григорія Галагана

1. Юнацький щоденник Григорія Галагана як біографічне джерело – історія тексту.
2. Як саме в тексті щоденника змальовано дорослішання героя?
3. Світоглядні переконання юного Григорія Галагана: ставлення до влади, церкви, долі України та її стосунків із Росією, очікування від майбутньої життєвої ролі багатого поміщика.
4. Оточення Галагана в щоденнику та роль цих осіб в його біографії.
5. Світ почуттів у щоденнику: друзі, жінки, книги.
6. Повсякдення дворянської родини в столичному Петербурзі та у спадковому маєтку в Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6

Тема 6. Біографічні оповіді як засіб змалювання суспільного життя України 2-ї пол. XIX – по. XX ст. у книзі «З мого життя» Миколи Стороженка

1. Українська мемуаристика 2-ї пол. XIX – початку XX ст. – найбільш відомі тексти та їхні автори.
2. Особа Миколи Стороженка у світлі біографістики.
3. Структура книги «З мого життя» та цінність її для розуміння життя самого Стороженка та людей з його оточення.
4. Українські інтелектуали 2-ї пол. XIX – поч. XX ст. в зображенні Стороженка.
5. Мешканці повітових містечок, сіл і панських маєтків на зламі XIX–XX ст. в зображенні автора.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7

Тема 7. Біографія Бориса Грінченка як матеріал для дослідження формування українського народолюбця

1. Борис Грінченко в автобіографічному та мемуарному дискурсах.
2. Марія Загірня як біограф Бориса Грінченка, формування образу народолюбця, відданого своїй справі у нарисі «Школи, де вчителював Борис Грінченко».
3. Ідейне становлення українського народолюбця (за спогадами про Бориса Грінченка).
4. Читання як засіб формування особистості: випадок Бориса Грінченка.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8

Тема 8. Шевченкіана 2-ї половини XIX ст. як засіб формування національного символу

1. Спогади про Тараса Шевченка, що постали після його смерті, їхні автори, ідей, особливості змалювання постаті поета.
2. Роль поезії Т. Шевченка для виховання інтелектуалів 2-ї половини XIX – початку XX ст. та значення її для їхньої самоідентифікації.
3. Як саме біографія Шевченка стала основою для створення його образу як національного поета?
4. Дописи про поета в газеті «Рада» у зв'язку із святкування пам'ятних дат його життя, їхні автори, їхній зміст, значення їх для символізації особи Шевченка.

Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			74		74		74		74
Максимальна кількість балів	296								
Розрахунок коефіцієнта	100:296=0.33								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота студентів спрямована на набуття ними навичок опрацювання джерел і досліджень за запропонованими темами. Формами самостійної роботи є анування, рецензування і реферування рекомендованої фахової літератури за розділами навчального матеріалу.

Розділи	Вид контролю	Кількість балів	Кількість годин
Семестр 2			
Змістовий модуль 1			
Тема 1. Дослідницький потенціал біографістики	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 2			
Тема 2. Генеалогічно-біографічні дослідження у XIX ст. як вияв соціокультурних процесів: приклад Ол. Лазаревського	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 3			
Тема 3. Епістолярна спадщина XIX ст. з фамільних архівів української еліти як біографічне джерело	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 4			
Тема 4. Автобіографія Миколи Костомарова як біографічне джерело	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Семестр 3			
Змістовий модуль 5			
Тема 5. Формування українського дворянина за «Журналом (1836–1841)» Григорія Галагана	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 6			
Тема 6. Біографічні оповіді як засіб змалювання суспільного життя України 2-ї пол. XIX – по. XX ст. у книзі «З мого життя» Миколи Стороженка	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 7			
Тема 7. Біографія Бориса Грінченко як матеріал для дослідження формування українського народолюбця	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Змістовий модуль 8			
Тема 8. Шевченкіана 2-ї половини XIX ст. як засіб формування національного символу	Перевірка анотацій, рецензій	5	20
Разом за змістовий модуль		5	20
Усього годин			160

Критерії оцінювання самостійної роботи		
№ з/п	Максимальна кількість балів	Опис критерію
1	5	Відмінно (високий рівень знань, умінь та навичок). Студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
2	4	Добре (достатній рівень знань, умінь та навичок). Студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей під час відповіді на питання та помилок в оформленні роботи.
3	2–3	Задовільно (середній рівень знань, умінь та навичок). Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності під час відповіді на питання, наявні помилки в оформленні роботи.
4	1	Незадовільно (низький рівень знань, умінь та навичок). Студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки під час відповіді на поставлені питання та не дотримується вимог оформлення роботи.

6.3. Форма проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення стану успішності здобувачів вищої освіти за навчальним матеріалом окремих модулів після завершення лекційних і практичних занять.

Форма проведення – письмова, тестування в системі Е-навчання.

Завдання для модульної контрольної роботи та критерії їх оцінювання розробляються лектором. Він проводить і оцінює модульні контрольні роботи.

Тривалість проведення письмового модульного контролю становить 2 академічні години.

Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Студент, який не згоден з отриманою за результатами модульного контролю оцінкою, має право подати апеляцію безпосередньо після оголошення оцінки. У цьому випадку завідувач кафедри призначає апеляційну комісію, яка зобов'язана розглянути апеляцію в присутності студента.

Критерії оцінювання МКР

№ з/п	Максимальна кількість балів	Опис критерію
1	21–25	Відмінно (високий рівень знань, умінь та навичок). Студент глибоко і міцно засвоїв матеріал. Завдання виконано самостійно, грамотно, дотримано усіх вимог. Робота має творчий характер.
2	15–20	Добре (достатній рівень знань, умінь та навичок). Студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей під час відповіді на питання та помилок в оформленні роботи.
3	10–14	Задовільно (середній рівень знань, умінь та навичок). Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності під час відповіді на питання, наявні помилки в оформленні роботи.
4	1–9	Незадовільно (низький рівень знань, умінь та навичок). Студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки під час відповіді на поставлені питання та не дотримується вимог оформлення роботи.

6.4. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою семестрового контролю є залік, а тому підсумкова оцінка виставляється за результатами проміжного контролю. Результати складання семестрового заліку оцінюються за двобальною шкалою («зараховано», «не зараховано») в стобальній шкалі оцінювання, та за шкалою ECTS у відповідності з кількістю набраних балів.

Оцінка «зараховано» виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт, передбачені робочою навчальною програмою дисципліни для поточного контролю і набрав при цьому не менше 60 балів. У разі невиконання певних обов'язкових видів робіт з об'єктивних причин, студенти мають право виконати їх і прозвітувати в термін до останнього семінарського заняття. Час та порядок виконання і звітування визначає викладач.

Якщо за результатами проміжного контролю під час вивчення навчальної дисципліни студент набрав менше 35 балів, то для одержання заліку він має пройти повторний курс вивчення даної навчальної дисципліни.

6.5. Шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 240 год., із них: семінарські заняття – 64 год., модульний контроль – 16 год., самостійна робота – 160 год.

Семестр 2

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Змістовий модуль III	Змістовий модуль IV
Теми	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4
Семінарські заняття (теми, бали)	С.1 (44 б.)	С.2 (44 б.)	С.3 (44 б.)	С.4 (44 б.)
СР (бали)	СР до т.1 (5 б.)	СР до т.2 (5 б.)	СР до т.3 (5 б.)	СР до т.4 (5 б.)
МК (бали)	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.
Підсумковий контроль (вид, бали)	Залік			

Семестр 3

Модулі	Змістовий модуль V	Змістовий модуль VI	Змістовий модуль VII	Змістовий модуль VIII
Теми	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8
Семінарські заняття (теми, бали)	С.5 (44 б.)	С.6 (44 б.)	С.7 (44 б.)	С.8 (44 б.)
СР (бали)	СР до т.5 (5 б.)	СР до т.6 (5 б.)	СР до т.7 (5 б.)	СР до т.8 (5 б.)
МК (бали)	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.
Підсумковий контроль (види, бали)	Залік			

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Biography. Біографіка. Біографістика : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; ред. кол.: В. І. Попик (голов. ред.) та ін. — Київ, 2022. — Вип. 1. — 237 с.
2. Беззуб Ю. Борис Грінченко і Христина Алчевська: громадські й особисті взаємини / Борис Грінченко – відомий і невідомий: матеріали щорічних Грінченківських читань. 9 груд. 2014 р. К., 2015. С. 78 – 97.
3. Беззуб Ю. Борис Грінченко в боротьбі за українську школу: стосунки з Христиною Алчевською. *Українознавчий альманах*. 2015. Вип. 18. С. 133-136.
4. Брайчевська О.А., Ляшко С.М., Чишко В.С. Про традиції та джерелознавчу базу національної школи біографістики (кінець Х – початок ХХ ст.) // *Українська біографістика*. –1996. – Вип. 1. – 29–44
5. Будзар М. До історії українського дворянства першої чверті ХІХ ст.: лист Катерини Юхимівни Галаган онукам Петру і Павлу. *Київські історичні студії*. 2020. № 1(10). С. 122–128.
6. Будзар М. М. Маєтковий побут у «Журналі» Григорія Галагана. *Маєткова культура: історія, генезис, мистецькі критерії оцінки*: матеріали наук. конф. 16–17 серпня 2018 р, Качанівка. Ніжин, 2018. С. 146–160.
7. Будзар М. М. Повсякдення українського панства 2-ї чверті ХІХ ст.: лист М. Маркевича П. Галагану. *Київські історичні студії*. 2019. № 1(8). С. 85–91.
8. Будзар М. Родинне життя українського дворянства 1-ї чверті ХІХ ст. за документами Галаганів з фондів Інституту Рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. *Українська біографістика*. 2022. №23. С. 145–164.
9. Будзар М. М. Тарновські в его-документах родини Галаганів. *Садиба: генезис в часі і просторі*: матеріали наук. конф., Качанівка. Ніжин, 2022. Випуск 2(8). С. 77–94.
10. Будзар М., Терещенко Т. У комунікаційному просторі українських інтелектуалів середини ХІХ ст.: листи Опанаса Марковича Григорію Галагану. *Київські історичні студії*. 2022. №1 (14). С. 124–135.
11. Будзар М. М. Уявлення про минуле як засіб самопрезентації українського дворянина 2-ї чверті ХІХ ст. (за юнацьким щоденником Григорія Галагана). *Сіверщина в історії України*. 2020. Вип. 13. С. 193–196.
12. Василенко М. Олександр Матвійович Лазаревський (1834–1902) (матеріали до його біографії). Україна. 1927. Кн. 4.
13. Воронов В.І. О.М. Лазаревський як історик та археограф. *Український історичний журнал*. 2009. № 3. С. 48–67.
14. Воропаєва Т. С. Роль особистості в українській історії крізь призму біографістики. *Українська біографістика*. 2016. Вип. 14. С. 50–70.
15. Григорій Галаган. Журнал (1836–1841) / упорядкування, вступна та прикінцева статті, коментарі: Марина Будзар, Євген Ковальов; за редакцією д.і.н., проф. Ірини Колесник. К., 2020. 248 с.
16. Гевко О.І., Макогончук Н. В., Голярдик Н. А. Методологічні підходи до побудови портрету історичної особистості та їх використання в дидактиці історії. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 51, т. 2. С. 41–45.
17. Герасименко Н. [Олександр Лазаревський: Життя і творчість \(1834–1902\). К. : Інститут історії України НАНУ, 2012. 170 с.](#)
18. Гончар О. Т. Микола Костомаров: постать історика на тлі епохи : [монографія]. Київ: [Ін-т історії України НАН України]. 2017. 273 с. : іл.
19. Гончар О.Т. Образ українського інтелектуала ХІХ ст. (Микола Костомаров). *Український історичний журнал*. 2017. № 4.
20. Готра О. Біографістика в контексті дослідження історії. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини*. 2014. Вип. 684-685. С.

- 147-151.
21. Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії. У кн.6 Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Львів, 2011. С. 238–244
 22. Журба О. І., Додух В. М. Образ Г. П. Галагана на сторінках журналу «Киевская старина». *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2021. Том 30. № 1. 77–85
 23. Ковальов Є. Борис Грінченко в автобіографічному та мемуарному дискурсах / Борис Грінченко: сам про себе й у спогадах сучасників : хрестоматія / упорядники М. Будзар, А. Гедьо, О. Іванюк, Є. Ковальов. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. – С.
 24. Ковальов Є., Будзар М. Нотатки Марії Грінченко про арешт Бориса Грінченка 1879 року: текст і контекст. *Київські історичні студії*. 2023. Вип. 2 (17).
 25. Колесник І. І. Біографічний світ Тараса Шевченка. *Український історичний журнал*. 2014. № 3. С. 78–99.
 26. Литвинова Т. Ф., Шелест А. І. Образ Заходу в уявленнях Г. П. Галагана. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2021. Т. 30. № 1. С. 61–71.
 27. Любовець Н. І. Вивчення мемуарів як історичного та біографічного джерела: до історіографії проблеми. *Українська біографістика*. 2010. Вип. 7. С. 66–104.
 28. Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 24. С. 277–291.
 29. Ляшко С. До питання просопографії. *Бібліотека. Наука. Культура. Інформація: Наукові праці НБУ ім. В.І. Вернадського*. К., 1998. – Вип. 1. С. 444–447;
 30. Мовчун А.І. Борис Грінченко у спогадах батька та дружини. *Слово Просвіти*. 2013. № 14 (704). С. 6.
 31. Неживий О. І. Борис Грінченко: вартовий рідного слова: педагогічна спадщина та проблеми сучасної освіти. Луганськ : Знання, 2007. 188 с.
 32. [Новохатня Н. Микола Стороженко — історик та педагог: матеріали до бібліографії. Історіографічні дослідження в Україні. 2002. ст. 182–192.](#)
 33. Оверченко О. Ю. Журнал Григорія Галагана як джерело до історії сексуальності дворянства першої половини ХІХ ст. «Дніпровські історичні читання»: Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 20–21 квітня 2023 р. Дніпро, 2023. С. 72–77.
 34. Олександр Матвійович Лазаревський (1834—1902): Матеріали до біобібліографії / упоряд. І.М. Забіяка; передм. І.Л. Бутича. К., 1994.
 35. Попик В. І. Біографіка як феномен науки і культури. *Українська біографістика*. 2020. Вип. 19. С. 15–32.
 36. Світленко С. Борис Грінченко: структура інтелектуальної біографії. *Ейдос*. 2014/2015. Вип. 8. С. 247–268.
 37. Стороженко Микола З мого життя / Упор. і вступ. ст. В. Ульяновського. 2005. 432 с.
 38. Тарас Шевченко та його тексти: читання, інтерпретація, комеморація на межі ХІХ – ХХ століть: збірник наукових праць викладачів і студентів Київського університету імені Бориса Грінченка / кол. авт.: О. Болдар, М. Будзар, О. Вернигоренко, О. Іванюк, П. Іщенко, Є. Ковальов, Д. Ремінна, Ю. Топчий; за ред. М. Будзар. К. : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
 39. Тарасенко О. Щоденник О. М. Лазаревського. *Сіверянський літопис*. 2016. — № 6. — С. 138-143.
 40. Чижко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. – К.: БМТ, 1996. – 240 с.
 41. Ульяновський В. Три «лики» Миколи Стороженка: «малоросійство» — «російство» — «українство». У кн.: Микола Стороженко. З мого життя. К., 2005. С. 5–93.
 42. Ясь О. В. Багатоликий Микола Костомаров: До 200-річчя від дня народження Миколи Костомарова / Заг. ред. і вступ. слово В. Смолія. – К: Либідь, 2018. – 304 с.